

CRNA GORA, AGENCIJA ZA RAZVOJ I ZAŠTITU ORJENA - DOO HERCEG NOVI

Njegoševa 46, 85340 Herceg Novi, PIB: 03222985, tel: +382(0)31 321 600, e-mail: parkpriodeorjen@gmail.com
žr: NLB banka: 530-0000000027145-58

Br: 12-12/24

Herceg Novi, 12.12.2024. godine

PROGRAM RADA AGENCIJE ZA RAZVOJ I ZAŠTITU ORJENA- HERCEG NOVI DOO

KAO UPRAVLJAČA PP „ORJEN“ ZA 2025. GODINU

Herceg Novi, decembar 2024

SADRŽAJ

UVOD	1
I USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA	2
II SEKTOR ZA STRUČNE POSLOVE ZAŠTITE	3
<i>2.1. Zaštita prirode</i>	<i>3</i>
III ZAŠTITARSKA SLUŽBA	6
<i>3.1. Plan i program rada zaštitara</i>	<i>6</i>
IV SEKTOR ZA RAZVOJ, UNAPREĐENJE PARKA, PROJEKTI I MARKETING MENADŽMENT	7
<i>4.1. Razvoj i promocija turističke ponude PP Orjen</i>	<i>7</i>
<i>4.2. Marketing strategija</i>	<i>11</i>
<i>4.3. Razvoj lokalnih zajednica</i>	<i>13</i>
<i>4.4. Naučno – istraživački rad i rad na popularizaciji kulturnog nasleđa</i>	<i>14</i>
<i>4.5. Edukacija i istraživanje</i>	<i>16</i>
<i>4.6. Infrastruktura</i>	<i>18</i>
<i>4.7. Obilježavanje značajnih međunarodnih dana i datuma</i>	<i>19</i>
V DOGAĐAJI KOJE AGENCIJA PODRŽAVA , ODNOSNO ORGANIZUJE	21
VI FINANSIJSKI PLAN ZA 2024. GODINU	24
ZAKLJUČAK	29

UVOD

Osnov za donošenje:

U maju 2018. godine Park Prirode Orjen je upisan u Centralni registar zaštićenih područja Crne Gore. Skupština opštine Herceg Novi je na sjednici održanoj dana 01.10.2018. godine donijela Odluku o davanju saglasnosti na Odluku predsjednika Opštine Herceg Novi o osnivanju Agencije za razvoj i zaštitu Orjena- Herceg Novi doo kao upravljača Parka prirode Orjen. Plan rada Agencije kao upravljača Parka prirode „Orjen“ za 2025.godinu donosi se u skladu sa: Odlukom o osnivanju Parka prirode „Orjen“, Statutom društva i članom 56. Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016 i 018/19 od 22.03.2019)

1. Cilj izrade jednogodišnjeg plana rada

U okviru jednogodišnjeg plana rada Društva navedene su aktivnosti koje je neophodno realizovati u cilju funkcionisanja i unapređenja Parka.

Služba Agencije je uspostavila monitoring biljnog i životinjskog svijeta u Parku i omogućila njihovo mapiranje, definisanje stanja u kome se nalazi kao i aktivnosti koje je neophodno preduzeti kako bi se izvršila zaštita i unapređenje.

Kroz rad službi zaštite markiraće se i definisati postojeći objekti, stanje flore i faune i postaviti se osnov za praćenje stanja te njegovo korigovanje, zaštita i unapređenje.

Prioritetne aktivnosti

Prema Zakonu o zaštiti prirode, regionalni park ili park prirode je:

“Prostrani prirodni ili dijelom kultivisani lokalitet kopna ili mora, odnosno kopna i mora sa ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti i predionim vrijednostima. U regionalnom parku zabranjeno je vršiti radnje i aktivnosti i obavljati djelatnosti kojima se ugrožavaju obilježja, vrijednosti i uloga parka”.

Saglasno navedenoj definiciji primarni cilj rada Parka prirode „Orjen“ Doo je zaštita biodiverziteta i predionih vrijednosti područja i omogućavanje povećanja prihoda lokalnog stanovništva i poboljšanja uslova života, korišćenjem ekosistemskih usluga i razvijanje višednevnih turističkih destinacija kao snažnog faktora dobrobiti lokalnog stanovništva i međusobne saradnje. S tim u vezi u okviru plana rada Agencije kao upravljača PP Orjen, definisani su specifični ciljevi zaštite i razvoja Parka i to:

- Uspostavljanje sistema upravljanja područjem
- Zaštita prirode
- Kulturno-istorijsko nasleđe
- Razvoj turizma
- Razvoj lokalnih zajednica
- Infrastruktura
- Edukacija i istraživanje
- Promocija

I USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA

- Obilježavanje granica Parka i zona sa režimima zaštite
- Provođenje kontinuirane obuke i treninga za stručni kadar u cilju dostizanja zacrtanih ciljeva upravljanja (uključujući razmjenu znanja i iskustava sa parkovima u regiji)
- Održavanje i obnova osnovne opreme za upravljanje područjem (vozila, terenski pribor i sl.)
- Nastavak aktivne saradnje na području zaštite prirode između Parka i organizacija za zaštitu prirode, naučnih institucija, nevladinih organizacija, ljubitelja prirode, šumara, policije (redovni sastanci, nadležnosti, postupci u slučaju hitnih mjera)
- Održavanje saradnje sa zaštićenim područjima u regiji (regionalna naučna istraživanja, regionalni projekti)
- Pripreme razvojnih programa i projekata u funkciji očuvanja i poboljšanja stanja u Parku
- Pripreme planova komunikacije sa posjetiocima
- Tehnička kontrola i obnavljanje garancije za Avanturistički park

Indikator: Uposlen neophodan broj zaposlenih u nadzorničkoj službi. Djelimično nabavljena odgovarajuća oprema.

Planska dokumentacija

Efikasno i održivo upravljanje

Službe Parka prirode Orjen u saradnji opštinskim sekretarijatima prati rokove za pozive i obezbjeđuje učešće na projektima, priprema projektne ideje za finansiranje kod međunarodnih institucija.

II SEKTOR ZA STRUČNE POSLOVE ZAŠTITE

2.1. Zaštita prirode

Praćenje stanja

- Definirati set indikatora za praćenje opšteg stanja u Parku prirode (biodiverzitet, meteorološki uslovi)
- Nastaviti saradnju sa Upravom za šume i definirati zajedničku kontrolu u vezi: obaveza koncesionara, određivanja odjela za sječu kao i kontrolu Lovišta posebne namjene i realizacije programa lovišta.
- Uspostaviti sistem odgovora u slučaju incidentnih situacija
- Nastaviti saradnju po sporazumu o zajedničkom djelovanju u incidentnim situacijama sa institucijama koje su prisutne u PP ili se graniče sa njim (Orjen – Trebinje- Kotor, Služba spašavanja, Uprava za šume, MUP, Pogranična služba)
- Inventarizacija potencijalno najugroženijih staništa (staništa munike, izvori, špilje i podzemna krška staništa, zajednice visokih zeleni i travnjaka, zajednice kamenjarskih i drugih mezofilnih pašnjaka, zajednice drugih krških staništa, zajednice šumskih staništa),
- Inventarizacija staništa i vrsta gljiva i ljekovitog bilja,
- Inventarizacija reliktnih, endemskih, zaštićenih, rijetkih i ugroženih vrsta flore i faune i njihovih staništa, sa posebnim akcentom na sledeće ugrožene endemske i rijetke vrste biljaka: *Irisorjenii*, *Salviabrachyodon*, *Dianthusknappii*, *Edrianthusserpyllifolius*, *Saturejahorvatii* i *Linumelegans*.
- Inventarizacija makrozoobentosa,
- Inventarizacija faune kopnenih (terestričnih) beskičmenjaka i faune kičmenjaka (posebno faune najugroženijih staništa).

Flora

Praćenje stanja šuma

- Praćenje ugroženosti i opšteg zdravstvenog stanja šuma i šumskog zemljišta u Parku, uključujući sledeće aktivnosti: terenske obilaske, definisanje i sprovođenje mjera za zaštitu i očuvanje područja pod strogom zaštitom

- Praćenje štetnih insekatskih vrsta u zaštićenim šumskim kompleksima.
- Podsticanje korištenja pašnjaka i košanica od strane lokalnog stanovništva,
- Uspostava regionalne i međunarodne saradnje radi stvaranja mreže zaštićenih kraških područja,
- Regulisanje aktivnosti branja gljiva i ljekovitog bilja: kontrola ubiranja ljekovite flore u komercijalne svrhe (Primjena propisa, nadgledanje aktivnosti, praćenje stanja komercijalno korišćenih površina i populacija ljekovitih vrsta;
- Provođenje ostalih mjera zaštite ugroženih, endemskih i rijetkih vrsta
 - Instalirati interaktivnu bazu podataka i kontinuirani unos postojećih i novih saznanja;
 - Prikupljanje florističkih (specijskih), populacionih i ekoloških saznanja na terenu;
 - Uraditi florne liste na osnovu raspoloživih podataka na kraju planskog perioda;
 - Na terenu ustanoviti lokalitete endemskih i zakonom zaštićenih vrsta;
 - Utvrditi granice areala rijetkih vrsta, ograničenog rasprostranjenja unutar PP; prikupiti populacione parametre, kartirati i uspostaviti monitoring;
 - Evidentirati prisustvo endemskih i zakonom zaštićenih vrsta duž turističkih staza i na vidikovcima; obezbijediti njihovu zaštitu i uspostaviti monitoring;
 - Obezbijediti očuvanje endemskih ugroženih vrsta kroz identifikovanje prijetnji;
 - Sprovođenje konzervacionih mjera i praćenje stanja, za minimum tri vrste od kojih je jedna orjenska perunika - *Iris orjenii*;
 - Obezbijediti očuvanje sjemena i uzgoj – ex situ konzervaciju za minimum tri endemske ugrožene biljne vrste parka.

Fauna

- Monitoring i regulisanje lovnih aktivnosti unutar zaštićenog područja
- Zabrana lova u I zoni zaštite - najstrožiji režim zaštite i stanište zaštićene vrste
- Nastavak izgradnje hranilišta za divljač i osmatračnica u svim zonama zaštite
- Dobijanje inicijalnih podataka od službe zaštite Parka

Na osnovu dobijenih rezultata sa terena i saznanja iz literature formiraće se jedinstvena baza podataka

- Praćenje brojnosti stanja i staništa populacija krupnih sisara (divlja svinja, srndać, medvjed, vuk);
- Upravljanje staništem zaštićene vrste-jarebica kamenjarka;
- Kartiranje potencijalnih staništa;
- Prikupljanje podataka o gniježđenju;
- Uspostavljanje platforme za monitoring kroz akcione planove kreirane kroz primjenu metodologije praćenja stanja, najprikladniju za teren Orjena;
- Praćenje sezonske dinamike ;
- Praćenje biološkog ritma i ponašanja kao i mjesta u lancu ishrane;

Indikator: Monitoring flore i faune tokom cijele godine vrši zaštitarska služba, a vrši se i u saradnji sa ENV. PRO. organizacijom sa kojom je potpisan ugovor.

Uspostavljena saradnja sa Upravom za šume i Službom zaštite i spašavanja Herceg Novi

- Nova lista ugroženih vrsta kičmenjaka na regionalnom i nacionalnom nivou u saradnji s BiH i međunarodnim mjerodavnim institucijama;
- Nova lista ugroženosti biljnih vrsta prema IUCN kriterijumima usvojena za *Iris orjenii* *Salvia brachyodon* - IUCN Red List portal;
- Stanje *Iris orjenii* vrste poznato i mjere za zaštitu identifikovane i sprovođenje prema planu.

Lista prikritetnih biljnih vrsta za praćenje i zaštitu formulisana i sredstva za realizaciju obezbijedena.

Izvori verifikacije: Operativne GIS baze podataka staništa i vrsta

III ZAŠTITARSKA SLUŽBA

3.1. Plan i program rada zaštitara

- Predviđena je uža saradnja sa graničnom policijom, razmijena informacija kao i tehnička podrška;
- Saradnja sa službama gorske zaštite;
- Mogućnost pravljenja grupa na raznim društvenim platformama radi lakše razmjene informacija sa službama zaštite i ostalim organima;
- Održavanje prezentacija osnovcima kao i srednjoškolcima kako treba da se ponašaju u skladu sa zakonima u zaštićenim područjima;
- Održavanje seminara iz prve pomoći kako postupiti ukoliko se desi neka nezgoda i kako dojaviti zaštitarima;
- Mogućnost traženja tehničke podrške ili direktne linije prijave službama zaštite PP Orjen radi lakšeg pronalaska i lokacije osoba koje se možda povrijede u toku aktivnosti;
- Naoružati zaštitre radi njihove sopstvene zaštite, pri obavljanju redovnih aktivnosti (obilazak terena) od sledećih mogućih opasnosti: napad divljači, mogućnost nasrtanja od strane migranata, šverc itd;
- Od naoružanja zaštitarske službe poželjno: palice, biber sprej i vatreno oružje po zaduženju;
- Dopuna ili obnavljanje uniforme sa logom zaštitarske službe kao i legitimacije zaštitara radi pravne punomoći i pokazivanja ostalim civilnim licima ukoliko zatraže legitimaciju na uvid, a u nekom su prekršaju, kao dokaz da su oni zaduženi za njihovo sprovođenje daljim izvršnim organima i ustanovama;
- Vodjenje evidencije o aktivnostima i slanje nadležnome za službe zaštite i bezbjednosti;
- Upravljanje i nadgledanje putem monitoringa tehničke podrške;
- Konstantna edukacija zaposlenih u zaštitarskoj službi iz oblasti zaštite i bezbjednosti u skladu sa zakonima i propisima;
- Pružanje ispomoći ukoliko zatreba ili zaštitar ocijeni da treba u datom trenutku lokalnom stanovništvu;
- Pružanje informacija i smjernica posjetiocima Parka prirode, odnosno Info centra PP Orjen.

IV SEKTOR ZA RAZVOJ, UNAPREĐENJE PARKA, PROJEKTI I MARKETING MENADŽMENT

4.1. Razvoj i promocija turističke ponude PP Orjen

- Agencija u saradnji sa TOHN, planira nastavak prakse učešća na turističkim sajmovima koji su orijentisani na segment aktivnog odmora.
- Izrada novih brošura za izlete i posjetu Parku prirode Orjen sa dopunom novih aktivnosti.
- Jačanje turističke ponude Parka prirode u saradnji sa turističkim agencijama, smještajnim i ugostiteljskim objektima kako u Herceg Novom, tako i u gradovima iz okruženja.
- Nastavak organizovanja gastro-tura kao posebnog segmenta ponude u saradnji sa TO HN i ugostiteljskim objektima
- Unapređenje turističke ponude sa stalnom komunikacijom i održavanjem sastanaka sa svim turističkim ponuđačima.
- Promocija i organizovanje plasmana gastro suvenira na sajmovima i bazarima, i unaprjeđenje ponude zdrave hrane i suvenira sa lokalnom zajednicom u sklopu jačanja brenda Park prirode Orjen.
- Učešće u programu praznika Mimoze
- Dalji razvoj Staze zdravlja u saradnji sa TO Herceg Novog
- Izgradnja i adaptacija prve staze za mountain biking nedaleko od Avanturističkog parka na Vrbanju
- Igradnja i stavljanje u pogon novog boćarskog zoga na Vrbanju
- Izgradnja multinamjenskog sportskog terena u neposrednoj blizini vrbanjske pijace
- Održavanje pristupnih puteva i staza na teritoriji čitavog Parka prirode.
- Nabavka posebnog terenskog vozila koje će biti namijenjeno isključivo zaštitarskoj službi, u cilju što boljeg i efikasnijeg izvršavanja radnih obaveza i održavanja opšte sigurnosti u Parku.
- Nabavka nove HTZ opreme i uniformi za zaštitarsku službu
- Renoviranje šumarske kuće u okviru AP Vrbanj i njena adaptacija za uslužnu djelatnost, kancelarije i muzej

Adaptacija i opremanje "Staze zdravlja" na Orjenu

Kapaciteti aktivnog turizma Parka prirode Orjen, predstavljaju bitan resurs za diversifikaciju turističke ponude destinacije. U proteklih nekoliko godina realizovane su brojne aktivnosti od strane lokalne samouprave, Agencije za razvoj i zaštitu Orjena, kao i TO Herceg Novi, u smjeru razvoja i promocije ovog resursa. TO Herceg Novi planira nastaviti započetu praksu, te u narednoj godini sprovesti niz promotivnih, ali i razvojnih projekata. Adaptacija i uređenje "Staze zdravlja" na Vrbanju, svakako je jedna od razvojnih aktivnosti. Planirano je nastaviti infrastrukturno opremanje staze kroz postavljanje tematskih instalacija, koje za cilj imaju povećanje atraktivnosti novoikreirane pješačke staze.

Indikator realizacije: instaliranje teretane na otvorenom

- Kreiranje još najmanje dvije unikatne ture u skladu sa željama turista i potrebama tržišta.
- Saradnja sa ostalim zaštićenim područjima u Crnoj Gori
- Saradnja sa ostalim zaštićenim područjima, poseban akcenat na prekograničnoj saradnji sa Parkom prirode Orjen iz Trebinja (Republika Srpska)
- Nastavak i unapređenje saradnje sa NVO koje se bave zaštitom prirode, biodiverziteta, rijetkih vrsta, ekologijom kao i razvojem ruralnog područja, sa perspektivom zajedničkog rada na projektima.
- Razvoj saradnje sa domaćim i inostranim planinarskim klubovima i savezima.
- Dalje unapređenje Info centra
- Završetak radova na seoskoj pijaci na Vrbanju u saradnji sa Opštinom Herceg Novog
- Organizovanje aktivnosti vezane za zaštitu životne sredine, obezbjeđivanje smještaja i osmišljavanje aktivnosti tokom boravka studentskih grupa i novinara na teritoriji Opštine
- Pružanje informacija turistima, registracija i praćenje turističkog prometa i sprovođenje drugih aktivnosti vezane za ocjenjivanje kvaliteta turističkog proizvoda na području PP Orjen

- Proširenje ponude Avanturističkog parka Vrbanj obezbjeđivanje dodatne opreme za aktivnosti, rekreaciju i zabavu (FREE CLIMBING WALL)
- Proširenje ponude ugostiteljskog tipa u okviru Avanturističkog parka Vrbanj
- Rad na dopunskom uređenju Avanturističkog parka Vrbanj
- Obnavljanje infrastrukture (markacija, smjerokaza i info tabli) kao i košenje staza koje koristimo u turističke svrhe
- Izrada i opremanje zimske kružne staze na krpljama Vrbanj – Orjensko Sedlo Vrbanj
- Početak rada na projektu izgradnje Via Ferate u Subrinom amfiteatru u saradnji sa Turističkom organizacijom Herceg Novi:

„Čelični put“, kako još nazivaju ovu turističku atrakciju, jedan je od najefektnijih načina za valorizaciju lokaliteta Subrin amfiteatar na Orjenu. Riječ je o čeličnim pomagalicama koji trasiraju stazu na stijeni, te tako planinarski doživljaj čine dostupnim i onima bez alpnističkog iskustva i znanja.

Via ferrata je osigurana planinska staza opremljena čeličnim užadima, stepenicama i mostovima, koja omogućava penjačima siguran prolazak kroz teške terene bez potrebe za naprednim tehnikama penjanja. Nastala je u Alpama tokom Prvog svjetskog rata, kada su italijanske i austrougarske trupe koristile te staze za kretanje kroz nepristupačne planinske predjele.

Nakon Prvog svjetskog rata, razvoj via ferrata u turističke svrhe pripisuje se italijanskim Alpama, a posebno regiji Dolomita, gde su lokalne zajednice i planinarski klubovi prepoznali njihov potencijal. Jedan od pionira u popularizaciji via ferrata za turiste bio je Club Alpino Italiano (CAI), koji je obnovio postojeće staze i počeo graditi nove rute za rekreativce.

Via ferrate danas imaju značajan turistički značaj jer privlače avanturiste svih nivoa iskustva, doprinose razvoju lokalnih zajednica i produžavaju turističke sezone u planinskim regijama. U svijetu postoji više od 5.000 via ferrata (zvanično sertifikovanih), s najvećom koncentracijom u Alpama, dok su postale popularne i u drugim planinskim područjima poput Amerike, Azije i Australije, a svakim danom ih je sve više.

Subrin amfiteatar na Orjenu ima izvanredan potencijal za izgradnju via ferrate zbog svoje jedinstvene geološke strukture, strmih litica i atraktivne lokacije u sklopu primorskog planinskog lanca. Njegova prirodna konfiguracija omogućava razvoj tehnički izazovnih ruta, ali i manje zahtjevnih staza koje bi privukle širi spektar posjetilaca, od početnika do iskusnih alpinista. Blizina Jadranske obale i turističkog centra poput Herceg Novog pruža dodatnu prednost, jer bi via ferrata mogla postati lako dostupna atrakcija za domaće i strane turiste.

U planu je izgradnja via ferrate u Subrinom amfiteatru koja će uključivati i lakši smjer prilagođen početnicima, kao i tehnički zahtjevniji smjer namijenjen iskusnijim penjačima i avanturistima.

Via Ferrata je jedan od instrumenata za diversifikaciju ponude u Parku prirode Orjen, zasnovan na izuzetnom alpinističkom potencijalu Subrinog amfiteatra. Ovaj projekat predstavlja i veoma bitan marketinški "stub" na kojem bi se u budućnosti oslanjala promocija sadržaja Parka prirode Orjen. Via Ferrata predstavlja svojevrsnu atrakciju koja bi doprinijela popularizaciji kompletne ponude Parka prirode, te vodila ka ultimativnom cilju - obogaćivanje vansezonskog sadržaja. Riječ je o srednjoročnom projektu koji će se fazno razvijati tokom narednih godina. Za sledeću godinu je planirana priprema projekta i kompletiranje tehničke dokumentacije.

Indikator realizacije: Priprema projekta i tehničke dokumentacije

- Saradnja sa školama iz Herceg Novog i susjednih gradova u svrhu edukacije i motivacije djece za aktivnosti i boravak u prirodi
- Pokretanje procedure za izgradnju turističkog kampa sa prostorom predviđenim za smještajne jedinice privremenog tipa (bungalovi)

Indikator: Posjeta Parku prirode Orjen u toku sezone 2023. godine, posjeta na FB i Instagram stranici (broj pregleda). Uspostavljena saradnja sa hotelima visoke kategorije, lokalnim i agencijama iz regiona. Promotivni materijal podijeljen po turističkim info centrima, sajmovima, bazarima i svim ostalim događajima na kojima je predstavljena ponuda PP Orjen.

Stazama Sv. Ilije - Kao podsticaj promociji aktivnog turizma i dalje afirmacije Hercegnovskog zaleđa, u narednoj godini planirali smo kreiranje nove ture koja će sve zainteresovane odvesti na sva tri vrha na kojima se nalazi Crkva svetog Ilije u našoj opštini. Svaka od tri crkve se nalazi na lokacijama sa kojih se pruže predivan pogled na Bokokotorski zaliv i svaka crkva ima svoju fascinantnu istorijsku priču koja će predstavljati krunu doživljaja nakon uspona kroz markirane staze našeg zaleđa. Ideja je da se nova ruta promoviše organizacijom media day-a, kao što je već urađeno u promociji novog panoramskog puta na Luštici, gdje bi bili pozvani svi mediji, novinari i vodiči da posjete novu rutu kako bi u budućnosti ona postala stalni dio turističkih tura u našem gradu. Cilj je da se kroz zanimljivo kreiranu priču predstavi nova ponuda aktivnog turizma našeg grada i promoviše naše zaleđe koje je u skladu sa našom strategijom razvoja destinacije među prioritetnim segmentima.

4.2. Marketing strategija

U 2025. godini Agencija će posvetiti posebnu pažnju na kreiranju jasno definisane marketing strategije koja uključuje product placement kompletne ponude Parka prirode na različitim platformama komunikacije između Agencije kao ponuđača usluga i potencijalnih konzumenata njenih komercijalnih proizvoda. U sklopu ove strategije Agencija će napraviti detaljan plan razrade neophodnih koraka u cilju što bolje prezentacije autohtone ponude Parka prirode kroz niz komunikacionih kanala sa budućim konzumentima, a navedeni koraci biće rađeni po fazama koje su kauzalne i samim tim hronološki poređane.

- Formiranje radne grupe koja uključuje interne i eksterne saradnike (botaničari, biolozi, istoričari, domicilno stanovništvo, marketing eksperti etc.), koja će istražiti i na kraju definisati autohtone simbole i paradigmatične predstavnike oblasti unutar Parka (autohtona flora i fauna, sve vrste aktivnosti za sve ciljne grupe), koji će na postati zaštitni znakovi u daljem brendingu Parka i kroz čiji će lik i aktivnosti u datim situacijama potencijalni klijenti stvoriti zaokruženu, formiranu sliku svega onoga što je moguće u datom trenutku iskusiti u samo Parku prirode.

- Kreiranje promotivnog sadržaja kao najsloženiji korak u postupku ribrendiranja u ovoj marketinškoj kampanji. Komunikacija sa klijentelom zaniva se na svakom vidu pojavljivanja kreirane ponude kroz njoj adaptirane kanale. Potrebno je da se ona vrši permanentno, različitim intenzitetom u različitom periodu. Promotivni sadržaji koje Agencija ima u planu za navedeni period takođe uključuju rad kroz nekoliko faza: kreiranje promotivnih spotova turističke ponude Parka prirode, organizovanje različitih vrsta događaja koji su isključivo u svrsi promocije, i za sam kraj, možda i najvažniji korak – kreiranje palete promo proizvoda (tekstil, kancelarijski materijal, sportska oprema, svakodnevni rekviziti etc.) sa već navedenim sadržajima koji su definisani u prvoj fazi kampanje.
- Kada su ispunjeni svi koraci u prethodnim fazama, potrebno je zaokružiti kampanju na pravi način kroz adekvatne kanale komunikacije. Prije svega to podrazumijeva medijski prostor i plasiranje svojih materijala na njemu. (televizije, internet portali, radio stanice, specijalizovani sajtovi turističke ponude, kao i neizostavne društvene mreže). Drugi, ništa manje važan vid komunikacije sa klijentelom je neposredan ad hoc pristup koji uključuje prezentovanje i prodaju promo materijala na za to specijalizovanim mjestima (promo štandovi u gradu i na sajmovima, prodajna mjesta Agencije, turističke agencije u gradu i okolini, suvenirnice). Na kraju, kao završni potez u okviru kampanje Agencija će u okviru svog internet sajta oformiti posebnu stranicu koja će funkcionisati kao online store, gdje će ljudi iz čitavog svijeta moći doći do bilo kog proizvoda koji se nalazi u ponudi Agencije.
- Otvaranje ORJEN SHOP-a. Nakon sprovedenih prethodnih koraka i oformljivanja palete promotivnih proizvoda koji na najbolji način reprezentuju Orjen i ponudu novskog zaleđa, formiraćemo platformu za prodaju tih proizvoda preko tri vrste kanala. Prodaja proizvoda u Info kiosku na Škveru prvi je i najjednostavniji vid komunikacije sa klijentelom. Druga dva načina se manifestuju kroz onlajn prodaju, i to putem društvenih mreža gdje komuniciramo sa klijentelom i šaljemo im naručene proizvode na kućnu adresu, a drugi vid onlajn prodaje je putem našeg web sajta gdje svi zainteresovani mogu sami da obave kupovinu.

Ovakav pristup iziskuje temeljnu i detaljnu pripremu, kroz analitičko djelovanje i neophodan ekspertski udio u radu. Zahvaljući tome, dugoročni efekti ovakve kampanje će se vrlo brzo reflektovati i na poslovanje Agencije, usloviti potrebu za

angažovanjem nove radne snage, i na kraju pozicionirati Orjen i Park prirode na turističkoj mapi Herceg Novog, Boke i Crne Gore, te stvoriti od njega neabilaznu destinaciju koja će u budućnosti samo usložnjavati i dodavati sadržaje koji će dodatno privući klijentelu da se tu i zadrži na duži vremenski period, te ponovo vrati.

4.3. Razvoj lokalnih zajednica

- Kontinuirano jačanje svijesti i znanja lokalnog stanovništva u pogledu na prirodne i kulturne vrijednosti Parka, a kroz obezbjeđivanje potpune informisanosti i mogućnosti razmjene mišljenja na sve aktivnosti koje sprovodi Park i o značaju isith za njihov životni standard
- Inkluzija lokalnog stanovništva u planiranju i formiranje savjetodavnog tijela kroz sprovođenje obuka o metodama učesničkog planiranja
- Sprovođenje posebnog seta obuka o temama malog preduzetništva u Parku, aktivnostima zaštite biodiverziteta, pisanju projektnih aplikacija, pripreme malih finansijskih planova, mogućnostima finansiranja pojedinih projekata i aktivnosti od strane lokalnih vlasti i donator u saradnji sa NVO iz zaleđa
- Sprovođenje tematske obuke za ekološko građenje objekata i za učešće u turističkoj ponudi PARK-a, prilagođeno potrebama posjetilaca
- Podrška i obuke za bavljenje tradicionalnim zanatima i djelatnostima
- Program u kojem bi sami stanovnici zaštićenog područja imali priliku da iznesu svoje mišljenje koje su to kultuno-istorijske vrijednosti koje bi trebalo zaštititi, istražiti, valorizovati i očuvati
- Izrada i provođenje programa podrške za provođenje programa brendiranja lokalnih proizvoda
- Podrška u promociji i prezentaciji brendiranih lokalnih proizvoda iz PP Orjen kroz podršku za učešće na sajmovima i bazarima
- Projekti ekosistemskih usluga zastupljenih na području PP sa ciljem ppovećanja dostupnosti i povećanje kvaliteta - uvezivanje ekosistemskih usluga u lancu proizvodnje na osnovu analize iz Studije slučaja Orjen CG-BIH kroz prekogranični projekat GIZ-otvoreni fiodovi za jugoistočni Balkan

Indikatori

- Poboljšano shvaćanje i pozitivan stav lokalnog stanovništva prema zaštiti prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka
- Informisanost lokalne zajednice o pozitivnom uticaju koje aktivnosti i projekti na teritoriji Parka prirode Orjen imaju na njihov kvalitet života
- Broj održanih obuka
- Broj učesnika na obukama

Izvori verifikacije

- Razgovor sa predstavnicima lokalnih zajednica
- Anketa
- Liste učesnika na obukama i radionicama
- Izvještaji o provedenim mjerama

4.4. Naučno – istraživački rad i rad na popularizaciji kulturnog nasleđa

Agencija za razvoj i zaštitu Orjena, kao upravljač zaštićenog područja, Parka prirode „Orjen“, osim zaštite i valorizacije njegovih prirodnih vrijednosti, ima takođe obavezu zaštite i valorizacije kulturnih dobara. Naime, ovo, kao i ostala zaštićena područja širom svijeta, posjeduje vrijednosti iz različitih oblasti, nezavisno od toga koja od njih je bila ključna za formalno proglašenje zaštite. Uz to, uobičajeno je prožimanje prirodnih i kulturnih vrijednosti pojedinih lokaliteta, što u naučnom, što u kasnijem interpretacijskom smislu, prilikom valorizacije, tako da bi očuvanje i predstavljanje isključivo prirodnih vrijednosti Parka prirode „Orjen“, predstavljalo ozbiljni naučni, ali i turistički nedostatak.

Etnologija

- Etnološka istraživanja, prvenstveno etnografske prirode: bilježenje narodnih običaja, vjerovanja, pjesama, igara, priča, načina života, organizacije poslova, gradnje, toponimije itd. Aktivnost podrazumijeva izlaske na teren u cilju obogaćenja baze tekstualnih, audio i foto zapisa, te kancelarijski rad. U cilju sakupljanje građe i jačanje participativnog pristupa kulturnoj baštini planira se

upućivanje javnog poziva za dostavljanje podataka o materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini hercegnovskog zaleđa.

- Uspostavljanje bližih kontakata sa resornim opštinskim sekretarijatima po pitanju očuvanja kulturnog pejzaža i tradicionalnog vizuelnog identiteta pri obnovi i gradnji objekata unutar Parka prirode, ali i okolnim prostorima koje mu gravitiraju. Cilj je obezbijediti i podsticati dalji razvoj, ali bez negativnih posljedica za nasljeđeni vizuelni identitet, koji je ujedno jedan od važnih faktora turističke atraktivnosti Parka prirode „Orjen“ i našeg zaleđa uopšte.
- Priprema i predstavljanje stručnih radova različite tematike, vezanih za izučavanje i revalorizaciju tradicionalnih aktivnosti unutar današnjeg PP Orjen i područja koji mu gravitiraju.
- Predstavljanje zanimljivosti ovog područja iz domena etnologije prilikom organizacije različitih događaja u Parku prirode Orjen i njegovom okruženju, kao što su Sajam domaće trpeze i tradicionalnih jela i manifestacija Nad Bokom po mjesecini.
- Organizacija, odnosno suorganizacija događaja koji imaju za cilj očuvanje baštine, odnosno starih umijeća, kao što su to Otvoreno prvenstvo Crne Gore u gradnji suvomeđe i Bućarsko prvenstvo na Orjenskom sedlu.
- Učešće na drugim događajima koji se dotiču (i) etnoloških tema.

Arheologija

- Nastavak ustaljene prakse arheološkog rekognosciranja terena prostora Parka prirode „Orjen“ i njegovog bliskog okruženja, u saradnji sa JU Muzej i galerija i njihovim arheolozima. Aktivnost podrazumijeva, osim kancelarijskog rada, redovne izlaske na teren u cilju prikupljanja informacija i pretrage potencijalnih arheoloških lokaliteta.
- Dopunjivanje arheološke arhive tekstualnih i foto zapisa, te elektronske karte nepokretnih kulturnih dobara i arheoloških lokaliteta, kao i potencijalnih kulturnih dobara i potencijalnih arheoloških lokaliteta.
- Iniciranje sondažnog istraživanja Velike pećine u Ljutom kršu, potencijalnog arheološkog lokaliteta, na čijoj površini su uočeni fragmenti keramike tokom zajedničkog stručnog obilaska u proljeće 2021. Radi se o najvećem speleološkom objektu pećinskog tipa na području, ne samo Parka prirode „Orjen“, već i čitave

Boke Kotorske sa njenim zaleđem, te bi nakon ovog i ostalih neophodnih multidisciplinarnih istraživanja, te uređenja, objekat, zahvaljujući povoljnom položaju u blizini puta, mogao da se uključi u turističku ponudu kao nova i značajna destinacija.

- Predstavljanje arheoloških zanimljivosti ovog područja prilikom organizacije različitih događaja u Parku prirode Orjen.
- Stručno osposobljavanje-učešće na seminarima, savjetovanjima, terenskim iskopavanjima i slično.

Istorija

- Prikupljanje istorijske građe iz pisanih izvora (štampanih kao i digitalnih izdanja), odnosno, usmene predaje, te materijalnih ostataka na terenu. Naglasak u aktivnostima će se dati za radoblje od oslobađanja ovog kraja od turske vlasti (1687, godina), do završetka II sv. rata, budući da se istorijski podaci lakše mogu poklopiti sa materijalnim ostacima na terenu, te osim u naučne, kasnije iskoristiti u edukativne svrhe pri organizaciji posjete Parku prirode Orjen i njegovom okruženju.

Aktivnost podrazumijeva, osim kancelarijskog rada, izlaske na teren u cilju pretrage potencijalnih lokaliteta.

Ostalo

- Objedinjavanje sakupljenje građe iz oblasti etnologije, arheologije i istorije u jednu brošuru, sa štampanom i digitalnom varijantom, pisanu za potrebe popularizacije kulturnog aspekta zaštićenog područja Park prirode „Orjen“ i njegovog neposrednog okruženja, te povećanja posjete.

4.5. Edukacija i istraživanje

- Podizanje svijesti lokalnih građana i posjetilaca o značaju očuvanja PP
- Predavanja o vrijednostima PP u obrazovno vaspitnim ustanovam u Herceg Novom
- Izrađen plan edukacije za djecu na terenu kroz rekreaciju i istraživanje

- Nastavak saradnje sa ENV. PRO. Organizacijom u projektu zaštite ugroženih vrsta na Orjenu i nastavak razvoja botaničke bašte kao dijela edukativnog programa
- Edukacija zaposlenih, osposobljavanje zaposlenog za planinskog vodiča (polaganje licence)
- Učešće na radionicama i seminarima na temu unapređenja funkcionisanja zaštićenih područja

Naučna istraživanja

- Ponuditi prirodno-matematičkom fakultetu da dio terenske prakse obavi u PP Orjen kao i ostalim zainteresovanim fakultetima Univerziteta u Crnoj Gori i regionu ; podržati studente koji rade radove i disertacije na temu PP.

Plan rada u toku godine obuhvata i kontinuiranu edukaciju zaposlenih u PP.

Indikator: U saradnji sa NVO Programom za životnu sredinu (EnvPro), realizovan je naučno-istraživački projekat pod nazivom "Očuvanje endemskih, rijetkih i ugroženih biljaka planine Orjen".Ovaj projekat, realizovan u periodu od 2019-2022. godine, pomogle su partnerske institucije: Prirodoslovni muzej Rijeka (Hrvatska) i Univerzitet Primorska, Kopar (Slovenija).

BOTANIKA

- Utvrđivanje rasprostiranja munike (*Pinus heldreichii*) u Parku prirode Orjen, sa naglaskom na zone pod munikama na najnižim nadmorskim visinama, gdje na pojedinim lokalitetima dolazi do preklapanja sa šumama crnog bora (*Pinus nigra*)
- Utvrđivanje zdravstvenog stanja šuma munike na području Parka prirode Orjen. Munika je generalno gledajući, otporno drvo, ali i ono ima svoje štetnike, a često strada i u šumskim požarima. Budući da se radi o endemičnoj vrsti i simbolu Parka prirode, značajno je redovno pratiti njeno stanje.
- Utvrđivanje zdravstvenog stanja bukve (*Fagus silvatica*) u području Parka prirode Orjen, za koju postoje indikatori koji ukazuju na njeno masovno sušenje. Pri tome je u planu izvršiti mapiranje rasprostranjenje i lokacije gdje je sušenje najintezivnije.

- Rad na izradi rješenja izgleda suvenira PP „Orjen“

Obrazloženje: Suvenir je važan znak prepoznatljivosti svake turističke destinacije, pa tako i Parka prirode, pa je zbog toga važno dobiti makar jedno kvalitetno rješenje koje će na atraktivan način oslikavati ovaj kraj

Način realizacije: Kroz konsultacije sa ljudima iz sfere turizma, umjetnosti, arhitekture, istorije itd.

- Izrada smjernica za turističku valorizaciju nepokretnih kulturnih dobara unutar PP „Orjen“

Obrazloženje: Srednjoročna strategija razvoja sektora kulture posebno naglašava neophodnost povezivanja kulture s drugim oblastima, prvenstveno s turizmom. Kroz to povezivanje cilja se ekonomska održivost, a ujedno poboljšavanje turističke ponude. Nepokretna kulturna dobra i na ovom lokalnom nivou, zajedno sa pokretnim dobrima i nematerijalnom baštinom, važan su dio buduće ponude Parka prirode “Orjen”.

Način realizacije: Kroz konsultacije sa stručnjacima iz pomenutih oblasti

4.6. Infrastruktura

Održavanje rekonstruisane putne infrastrukture i uspostavljanje druge infrastrukture koja omogućava lokalnom stanovništvu i turistima kvalitetniju komunikaciju kroz prostor PP i unapređenje ponude PP

- Krčenje vegetacije na putnim pravcima u Parku
- Uređenje prostora u dijelu vizitorskog centra Vrbanj
- Obnavljanje i sanacija određenih putnih pravaca u okviru PP

Uspostavljanje infrastrukture za sve tipove turističke ponude

- Uređenje markiranih planinarskih i biciklističkih staza
- Uređenje postojećih i novih vidikovaca za foto ture i odmorišta
- Postavljanje info tabli
- Postavljanje punktova za naplatu naknada i evidenciju posjetilaca.

- Uređenje i određivanje kamp prostora
- Opremanje jama za slobodano spuštanje posjetilaca
- Zamjena i postavljanje klupa na vidikovcima i izletničkim mjestima na teritoriji PP

4.7. Obilježavanje značajnih međunarodnih dana i datuma

Svjetski Dan šuma, 21. mart

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Svjetski Dan zaštite voda, 22. mart

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Povodom **Međunarodnog dana planete Zemlje** organizujemo događaj ***Proljeće na snijegu***, 22, ili 23. april. Odvijaće se na Orjenskom sedlu i ima zabavno-edukativni karakter: revijalno takmičenje u sankanju i degustacija delicija koje se prave sa prirodnim snijegom kao osnovnim sastojkom. Proljećem na snijegu ukazujemo na opasnost od klimatskih promjena i aero-zagađenja. Organizator događaja je Park prirode Orjen, a domaćin PK Subra.

Prvi Maj na Orjenu, 1. maj 2025.

U cilju promocije i valorizacije zaleđa, u narednoj godini planirano je organizovati prvomajski događaj na Orjenu usaradnji sa TO. Proslava Prvog maja na Orjenu podrazumjeva organizaciju zabavnog i sportskog sadržaja za sve generacije. Sportski dio podrazumjeva simbiozu tradicionalnih i savremenih igara, kao što su: bacanje kamena s ramena, skok u dalj, strijelicarstvo, pikado, dječiji poligon, biciklizam, mali fudbal, tenis. Planiran je odjeljak za manju djecu uz animaciju. Rekreativni dio bi podrazumjevaao vodiča i obilazak staze koja spada u lagane ili srednje lagane. Takođe za ovu svrhu je planirano obezbjediti stanice za nalaganje vatre. Pored navedenog, plan je organizovati bazar domaćih proizvoda koji bi bio prodajnog karaktera, dok bi jedan manji dio bio opredjeljen za besplatnu degustaciju. Organizacijom ovog događaja prevashodno je cilj

je animirati lokalno i stanovništvo iz obližnjih mjesta, kao i doprinjeti formiranju navike aktivnog korišćenja zaleđa u rekreativne i izletničke svrhe.

Svjetski Dan biodiverziteta - zaštite prirode, 22. maj, Međunarodni Dan biološke raznovrsnosti i Evropski Dan parkova 24. maj

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Svjetski Dan zaštite životne sredine, 5. jun

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Dani Evropske baštine, 11. septembar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Godišnjica Kotobiljske bitke, 15. septembar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Svjetski Dan čistih planina, 26. septembar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Međunarodni Dan pješačenja, 15. oktobar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Dan oslobođenja Herceg Novog, 28. oktobar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Svjetski Dan klimatskih promena, 4. novembar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

Svjetski Dan planina, 11. decembar

Tačan datum i način obilježavanja biće naknadno određen, u skladu sa vremenskim uslovima, interesovanju drugih uključenih subjekata i našim mogućnostima.

V DOGAĐAJI KOJE AGENCIJA PODRŽAVA ILI ORGANIZUJE

Hercegovska sky MINI trail liga, decembar – mart, organizacija planinskih trka svih disciplina u MINI formatima prilagođenih široj grupi korisnika, ujedno u svrhu sve popularnijeg sporta planinsko trčanje. Ligu od 6-7 trka organizuje NVO BMSR, a Agencija podržava u domenu logistike.

Zimska dnevna žurka, januar - februar 2025. Organizacija više zabavnih event-ova za djecu i odrasle u zimskom periodu: Novogodišnja dječija žurka, takmičenje u pravljenju Sneška Bijelića + radionica izradnje igloa, takmičenje u sankanju.

Noć punog mjeseca, početak februara 2025. Noćni uspon na Subru. Tradicionalni i odlično posjećeni planinarski događaj koja se odigrava u srcu Parka prirode Orjen, a koja doprinosi razvoju zimske posjete zaštićenom području. Organizator događaja je PK Subra, a Agencija ga podržava.

Orjenski maraton, kraj maja 2025. Tradicionalna višednevna planinarska manifestacija koja se odigrava na južnom dijelu Parka prirode Orjen, sastoji se iz više segmenata, od kojih će jedna biti u organizaciji Agencije (dok je manifestacija u cjelini organizacija PK Subra, uz podršku PSCG). Tema našeg dijela bi bila predavanje o vodama na teritoriji Orjena i realizovala bi se u petak ili subotu naveče na domskoj terasi.

II Orjen Summer Summit, početak juna 2025. Manifestacija koja simbolično predstavlja otvaranje ljetnje sezone na Orjenu. U renoviranom ambijentu Avanturističkog parka, ovaj događaj prevashodno ima za cilj okupljanje predstavnika privrednih subjekata i medija, u cilju što kvalitetnije prezentacije turističke i gastro ponude Orjena i novskog

zaleđa za nastupajuću sezonu. Svi dugogodišnji saradnici sa novskim javnim sektorom, koji su usko povezani i sa Agencijom za razvoj i zaštitu Orjena, na svečanom događaju imaju priliku da iskuse sve atrakcije koje u različitim vremenskim periodima mogu da iskuse svi posjetioци Parka prirode Orjen. Ovaj događaj je sajamsko-avanturističkog tipa koji će svoj puni potencijal dostići u godinama koje dolaze, kada će prerasti u događaj internacionalnog karaktera.

Dan novskog zaleđa - Sajam domaće trpeze i tradicionalnih proizvoda, početkom jula 2025. održaće se na Kamenom. To je već tradicionalna manifestacija (čiji smo mi utemeljivač), i još uvijek jedina tog tipa u našem zaleđu. Cilj joj je podspješivanje proizvodnje i plasmana proizvodnje domaće hrane kroz spoj sa turizmom i razvoj gastro-turizma.

II Krtolijada i sajam domaće trpeze i plodova jeseni, manifestacija koja je zakazana za početak novembra mjeseca i održava se u Parku Boka. Uz podršku Opštine Herceg Novi, JUK Herceg Fest i Turističke organizacije Herceg Novi, prva ovakva manifestacija protekla je uz izuzetnu posjećenost (preko 1000 ljudi), sa velikim brojem izlagača iz svih krajeva Crne Gore i regiona, a kao poseban vid zabave priređen je veliki broj progama za djecu, kao i poseban punkt za degustaciju svih vrsta delicija specifičnih za taj period. Manifestacija ima izuzetan potencijal da postane brend grada i da dobije svoj međunarodni karatket.

Nad Bokom po mjesečini, događaj je lociran u hercegnovskom zaleđu, kod sela Kameno, u hercegnovskom zaleđu, na komunikaciji ka Parku prirode Orjen i ove godine će se održati već šesti put. Uključuje organizovani noćni obilazak 3 vidikovca, posluženje i prigodnu power point prezentaciju u porti sv. Jovana. Agencija će učestvovati u pripremi događaja i prezentaciji, a organizator će biti MZ Kameno-Žlijebi, uz podršku PK Subra u vodičkom dijelu.

Prvenstvo Crne Gore u gradnji suvomeđe, septembar 2025. Odićraće se na Orjenskom Sedlu u okviru manifestacije Naš krš. Organizator radionice gradnje suvomeđe je PK Subra (subota), a Agencija Prvenstva. Radi se o kulturološkom događaju koji se odvija već godinama u kontinuitetu, a čini je zadatak da na zabavan način da podstrek očuvanju znanja i vještine gradnje u kamenu na suvo, presudnim elementima za održanje kulturnog pejzaža našeg zaleđa.

Orjensko sedlo 2025, sredina avgusta 2025., revijalni bućarski turnir. Organizator je PK Subra, tehnički organizator BK Val, a Agencija već godinama pomaže odvijanje ovog jedinstvenog događaja na bućarskom zogu na najvećoj nadmorskoj visini u Crnoj Gori, čime dajemo doprinos bućanju kao tradicionalnoj zabavi hercegnovskog zaleđa.

Dani otvorenih vrata Avanturističkog parka Vrbanj, kraj novembra 2025. Simbolično zatvaranje ljetnje turističke sezone u AP Vrbanj. Vikend kada je avanturistički park otvoren i besplatan za sve posjetioce, događaj koji je neformalno namijenjen prevashodno domaćem stanovništvu, iz razloga što se dešava upravo van turističke sezone. Dani u godini kada važi specijalna ponuda za boravak u avanturističkom parku, koji privlače ogroman broj djece i odraslih da ga posjete. U sklopu događaja Agencija takođe organizuje i besplatne pješačke ture po Orjenu, a upriličena je i degustacija lokalnih specijaliteta. Sadržaj koji Agencija donosi za sve generacije i ljude koji vole aktivan boravak u prirodi.

VI FINANSIJSKI PLAN ZA 2025. GODINU

U nastavku su tabelarno prikazani planirani prihodi i rashodi Agencije za razvoj i zaštitu Orjena za 2025. godinu.

PRIHODI

PRIHODI	IZNOS U €
Naknada od ulaznica u Park prirode i Avanturistički park	15.000,00
Turističke ture (paket aranžmani)	10.000,00
Prodaja u Info kiosku	2.000,00
Organizacije rođendana u prirodi u Avanturističkom parku	5.000,00
UKUPNO	35.000,00€

TROŠKOVI /RASHODI

TROŠKOVI / RASHODI		Plan za 2025.	Iznos/€
Troškovi bruto zarada	20 zaposlenih Instruktori avanturistički, zaštitari, čuvari, inkasanti i menadžment		300.000,00
Troškovi ugovora o djelu	Troškovi izvođenja građevinskih radova na terenu, angažovanje visoko obrazovanih stručnih saradnika, usluge poslova koji nisu pokriveni sistematizacijom radnih mjesta, razno		25.000,00
Ostale naknade zaposlenima			100,00

Stručno usavršavanje zaposlenih			2.000,00
Troškovi dnevnica na službenim putovanjima u zemlji			1.000,00
Troškovi dnevnica za inostranstvo	Konferencije i skupštine Parkova dinarida, Adw.Weekend, Sajamovi turizma x5), poslovni putevi		4.000,00
Korišćenje sopstvenih vozila u službene svrhe			300,00
Troškovi reprezentacije			5.000,00
Troškovi potrošnog materijala - troškovi građ.materijala , alata i sredstava za rad			10.000,00
Troškovi kancelarijskog materijala			500,00
Troškovi materijala za održ. higijene			500,00
Troškovi usluga održavanja higijene			300,00
1.Troškovi materijala za održavanje osnovnih sredstava 2.Troškovi usluga održavanja dva službena vozila 3. Troškovi	Amortizacija -opreme za Avanturistički park -kase, mobilijara -automobila		5.000,00

materijala za održavanje i troškovi usluga na održavanje osnovnih sredstava			
Troškovi HTZ opreme			4.000,00
Troškovi goriva			5.000,00
Troškovi električne energije u info centru Vrbanj			1.500,00
Rekonstrukcije šumarske kuće u Avanturističkom parku			50.000,00
Izgradnja čelične planinske staze "Via Ferrata" na masivu Subre			40.000,00
Troškovi transportne usluge			300,00
Troškovi T com mreže			1.500,00
Troškovi komunalnih usluga			50,00
Troškovi zakupa prostora			5.300,00
Troškovi provizije banaka			500,00
Knjigovodstvene usluge			3.600,00
Troškovi kupovine			3.000,00

opremeza rad čuvara – nadzornika (dvogledi, kamere, GŠS i dr)			
Troškovi kupovine terenskih / službenih vozila	(1 terensko vozilo)		5.000,00
Promocija aktivnog i ruralnog turizma (razvoj i promocija Orjena kao top destinacije akt.tur.)	Sredstva za razvoj održivog turizma u zaleđu. Promocija, štampa, elektronski mediji, sajmovi, internet marketing: turističke & gastro ture, rođendani u prirodi, Avanturistički park		10.000,00
Obilježavanje međunarodnih dana koji su vezani za Park prirode kao zaštićeno područje	Ukupan broj svjetskih dana: 21		500,00
Troškovi održavanja tradicionalnih manifestacija u novskom zaleđu i centru grada	- Nova godina - Zimska žurka na snijegu - Klisko party - Vaskrs - 1. maj - Dan novskog zaleđa - Orjen summer sumit - Gradnja suvomeđe - Nad Bokom po mjesečini - Krtolijada - Dani otvorenih vrata Avanturističkog parka		20.000,00
Projekat Škola u prirodi	Prezentacije i edukativne ture u organizaciji Agencije kroz saradnju sa Osnovnim školama na području OHN		3.000,00

Redovne aktivnosti u zaštićenom području predviđene zakonom i Studijom zaštite. Kontrola i monitoring ukupnog stanja u zaštićenom području	Aktivnosti na održavanju infrastrukture, planinskih staza, vidikovaca, glavnih i sporednih kolnih puteva itd. GIS i GPS, rekognosciranje endema i speleološkišh i arheoloških lokaliteta, revitalizacija botaničke bašte na Vrbanju		10.000,00
UKUPNO			516.950,00

ZAKLJUČAK

Program rada Agencije za zaštitu i razvoj Orjena predstavlja standardizovani dokument plana rada za narednu godinu kojim se utvrđuju ključni ciljevi koji se žele realizovati u 2025. godini. Program rada se bazira na svim datim planovima i projektima koji su definisani aktivnostima potrebnim za realizaciju svih ciljeva i aktivnosti usmjerenih na bolje pozicioniranje Herceg Novog na emitivnim tržištima i dalje unapređenje ponude i razvoj Parka Prirode i Orjena.

Program rada za 2025. godinu nastao je u konsultaciji sa „Šuma Planom“ doo, preduzećem koje je izradilo plan upravljanja za posljednje četiri godine, što je bila i zakonska obaveza. Veliki niz mjera i radnji iz plana upravljanja nije sproveden, a predstavlja osnovu upravljanja zaštićenim područjem, što se prije svega mora promijeniti kroz odgovorniji odnos lokalne samouprave.

U narednoj godini se očekuje nekoliko projekata koji su dio šire i veće aktivnosti međunarodnih organizacija koje se bave prirodom, za šta će biti potrebno i učešće Agencije, sa određenim kapacitetima koje još uvijek ne posjeduje.

Imajući u vidu sve navedeno postoji ogroman prostor za napredak kada su u pitanju sadržaji i aktivnosti unutar parka, koji do sada nisu bili dovoljno razvijeni, a samim tim i eksploatisani. Poseban akcenat potrebno je staviti na njegovanju biodiverziteta, zaštitu flore i faune unutar parka, kao i nabavljanju svih vrsta adekvatne opreme koja će navedene aktivnosti umnogome pojednostaviti i olakšati.

Izvršni direktor
Dorđe Stanojlović

